

elfogult bírák műveik fölött egyoldalú igaztalan ítéletet hozni. Hogy azonban ez még sem történt, hogy a hazai építészek teljes bizalommal voltak az egyesület méltányos és igazságos eljárása iránt, azt bizonyítja a beérkezett tervek nagy száma, és ez irányban a választmánynak éppen oly kevésé van oka elégedetlennek lenni, mint a mennyire, tekintettel az általa kifizőtt igenis középszerű jutalomra, a biztosítékra nem lehetett alapos oka a tervekben kiváló jóságot követelni.

És mit tőn az egyesület, a pályázók benne helyezett bizalmának visszonzására?

A beérkezett tervek minden szokás és pályázók részéről történt előleges és utólagos felszólítások dacára nem lettek közszemlére kiállítva, hanem a közvélemény figyelembe vétele nélkül egyszerűen a névtelen bíráló választmány vette magára azon felelősséget: 16 hiában fáradozott pályázót megnyugtatni, méltányos szakértő és igazságos eljárása felől meggyőzni. — E nehéz feladatot körülményes kimerítő bírálat és szakértőknek elismert férfiak bevonása által tán meg is lehetett volna oldani; de hogy a bíráló választmány eljárása, mely célszerűnek vélé az ismeretlenség fátyola alatt működni, és elégségesnek tartá egy értelmetlenségekkel üres szavakkal teljes, nagyjából csak rövid leírásokból álló jelentést közzétenni — e célzt megközelítette volna, azt méltán kétségbe vonni bátorokodunk.

Távol van tőlünk, csak egy pillanatra is azt hinni, hogy a választmány nem a legjobb tervek díjazá, de sajnálattal szemléljük, hogy titkolódzó

vén hordozó közönség, mind a pályázók részére kellemes indítványt teszünk, midőn ez utóbbiakat felhívjuk, hogy beküldött terveiket a pesti műtárlaton vagy a képzőművészeti egyesület segélykéz nyújtása folytán közszemlére bocsássák.

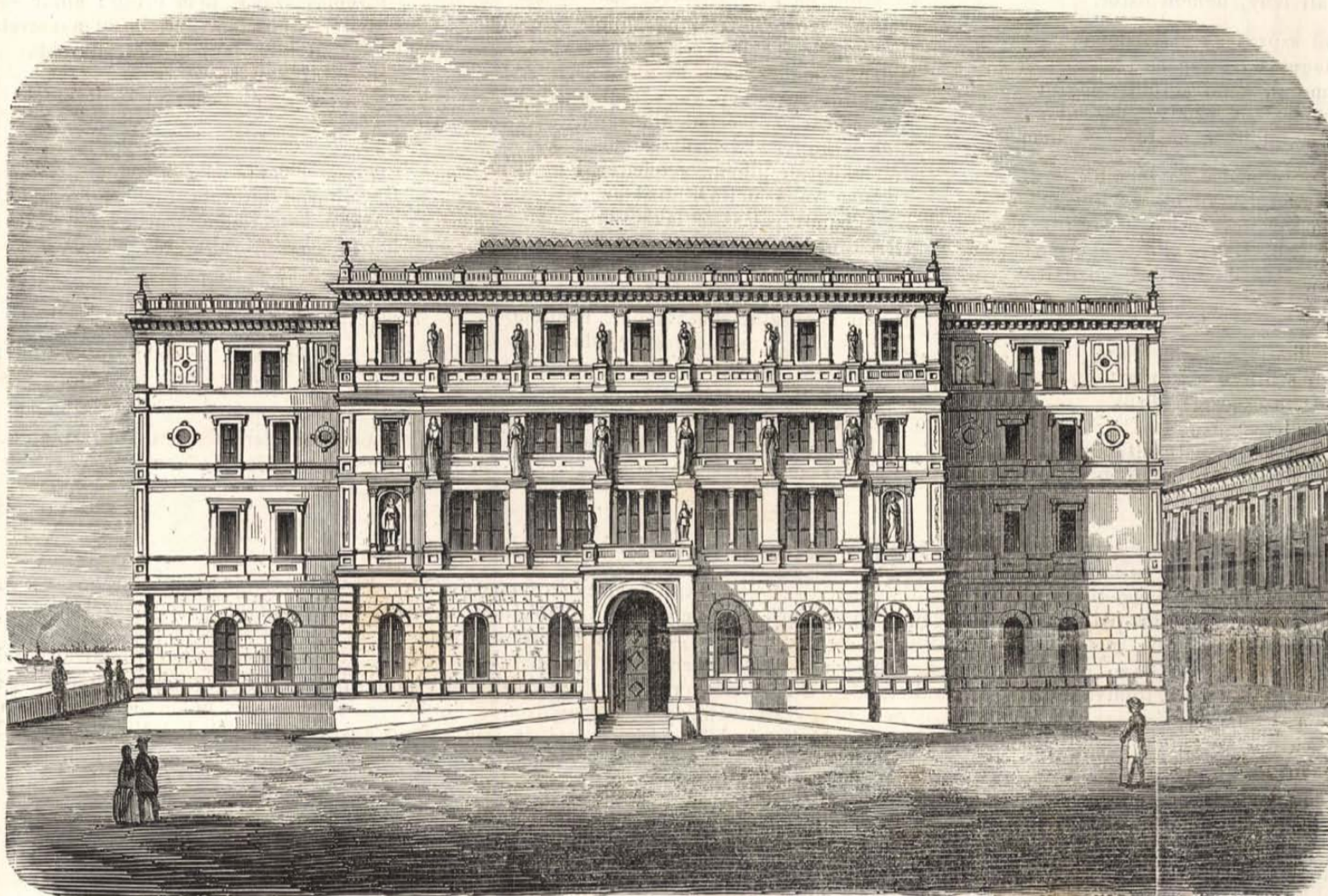
Bergh és Hencz építészek.

A magyar akadémiai palotatervek.

IV. Klentze Leo terve. — V. Stüler A. terve.

Mai közlésünkkel befejezzük az akadémiai palotatervek bemutatását. Két nagy híru idegen művész művei azok: a IV. sz. alatti *Klentze Leo* müncheni építésze, az V. sz. alatti *Stüler A.* berlini építésze. München és Berlin, mint tudjuk, az újabbkori építészeti történetében első rangu helyet foglalnak el, s a ki e két város monumentalis középületeit, fényes palotáit látta, azok között az említett két művész szellemi szülőttjeit láthatta az első sorokban. S ha már idegen művészt kelle meghívni a küzdterre, jól tették azok, kik az ügyek élén állanak, hogy éppen ily hírneves, tapasztalt emberekre esett választásuk.

De kérdés támadhat: szükség volt-e ezek meghívására? Erre

A magyar akadémiai palota tervei: IV. Klentze Leo, müncheni építész terve.

eljárása által igazságszeretetét gyanussá, ki nem elégitő bírálatát által szakavatottságát kérdés tárgyává tévé, hogy elégtelenségének indokolatlan s a jelen viszonyok közt kétszeresen sújtó nyilvánítása által a pályázók mindegyikét mélyen sérté, s mélyen fájlatják, hogy mindezen méltánytalan lépései által a művészeknek a pályázat iránti kedvét, a közönségnek a pályázat iránti bizalmát hosszú időre megingatá, s hogy így nem ugyan szándékosan, de meggondolatlanul hazai építészetiünk becsületén, jövő fejlődésén érzékeny sebeket ejtett.

Azért, mint szomorú tanulságot jegyezzük fel a szegedi takarékpénztár-épület pályázatát, s mint intő példát, hogy ezután minden hazai építészünket károsan érintő eljárás esetében előre tiltakozzunk. *)

Vége nem lévén hajlandók föltételezni, hogy 18 hazai pályázó közül egy sem lett volna képes feladatát legalább meglehetősen sikerrel feloldani, s a bíráló választmány jelentésének alakja és lényege után, éppen nem lehetvén ennek ellenkezőjéről meggyőződve, úgy hisszük, mind a művészet sorsát szí-

*) Örömet közöltük t. munkatársainknak szakértő, higgadt felszólalását. Csak egy kis megjegyzést engedjenek meg nekünk is. A mily természetesnek és sok esetben okadatulnak tartjuk a mellőzött pályaművek szerzőinek érzékenységét: éppen oly okadva tartózkodjunk a pályabírák szándékainak, eljárásának gyanúsításától, míg arra érvényes bizonyítékaink nincsenek. Azért részünkről is pártoljuk a szegedi pályaművek Pesten leendő nyilvános kiállítását — már csak azért is, hogy alkalmá legyen a közönségnek a hazai építészeti haladásáról meggyőződni. — Szerk.

legjobb feleletet nyerünk egy részről az akadémiai építő bizottság, gr. Deseffy Emil, b. Eötvös József és gr. Károlyi György, m. é. decz. 20-án kelt jelentéséből (lásd egész terjedelmében a Polit. Ujdonságok f. é. 1-ső számában); más részről az éppen e napokban megjelent új „Kritikai Lapok“ 1 számából, a hol az egyik pályázó, jeles tudósunk Henszlmann Imre részletesen megírja „az akadémiai palota eddigi történetét.“

Mind a hivatalos jelentés, mind a „pro domo sua“ irt magán-cikk nevezetes okmányul szolgál a tárgy felvilágosítására, s bár mennyire külön úton járnak is, annyit — nézetünk szerint — mind a kettőből ki lehet olvasni, hogy a pályázatra meghívottakon kívül más, és pedig tekintélyes pályázók meghívása, az építő bizottmányra nézve részint megnyugtatóul szolgált, részint elkerülhetlen teendővé vált.

De nem fessegetjük most e dolgot, mely mint eddig, úgy ezután is sok meddő szóvitára nyújt még kilátást. Áttérünk tárgyunkra, szorososan a tényekhez tartva magunkat.

Mind Klentze, mind Stüler terve az u. n. olasz renaissance stílusban van készítve, mely — mint az említett hivatalos jelentés-

ben olvassuk, — akár a felállítandó Akadémia célját, s más nemzetek építési példáját tekintjük, akár pedig a pesti Dunasor épületeinek modorát vizsgáljuk, melyek között az Akadémia helyet foglaland, inkább látszik alkalmasnak, mint a csucsives góth styl, mely többszörös kifogás alá esett.

Különben a két terv eredetileg nem egészen azon alakban volt bemutatva, mint azt most a végmegállapodás után közlik rajzaink. Eleinte, a nekik átküldött program szerint, otthon, a helyszínének ismerete nélkül készítették ez építészek terveiket, s emlékszünk rá, hogy midőn mult év nyarán, az országgyűlés idején, nyilvánosan ki voltak téve a Muzeumban, nem egy illetékes hang szólalt fel e tervek hiányossága ellen. Később a művészek személyesen érkeztek Pestre, tekintetbe vették az itteni viszonyokat, az irántok nyilvánult kívánalmakat, s ööként ajánlották föl terveik módosítását, (E módosítások után előállott terveket mutatják mai rajzaink.) Ugyanakkor fel valának szólítva a többi pályázók is terveik módosítására, de ők a csucsives styl előnyeibe vetvén egész bizalmukat, a módosítások megtételét visszautasították.

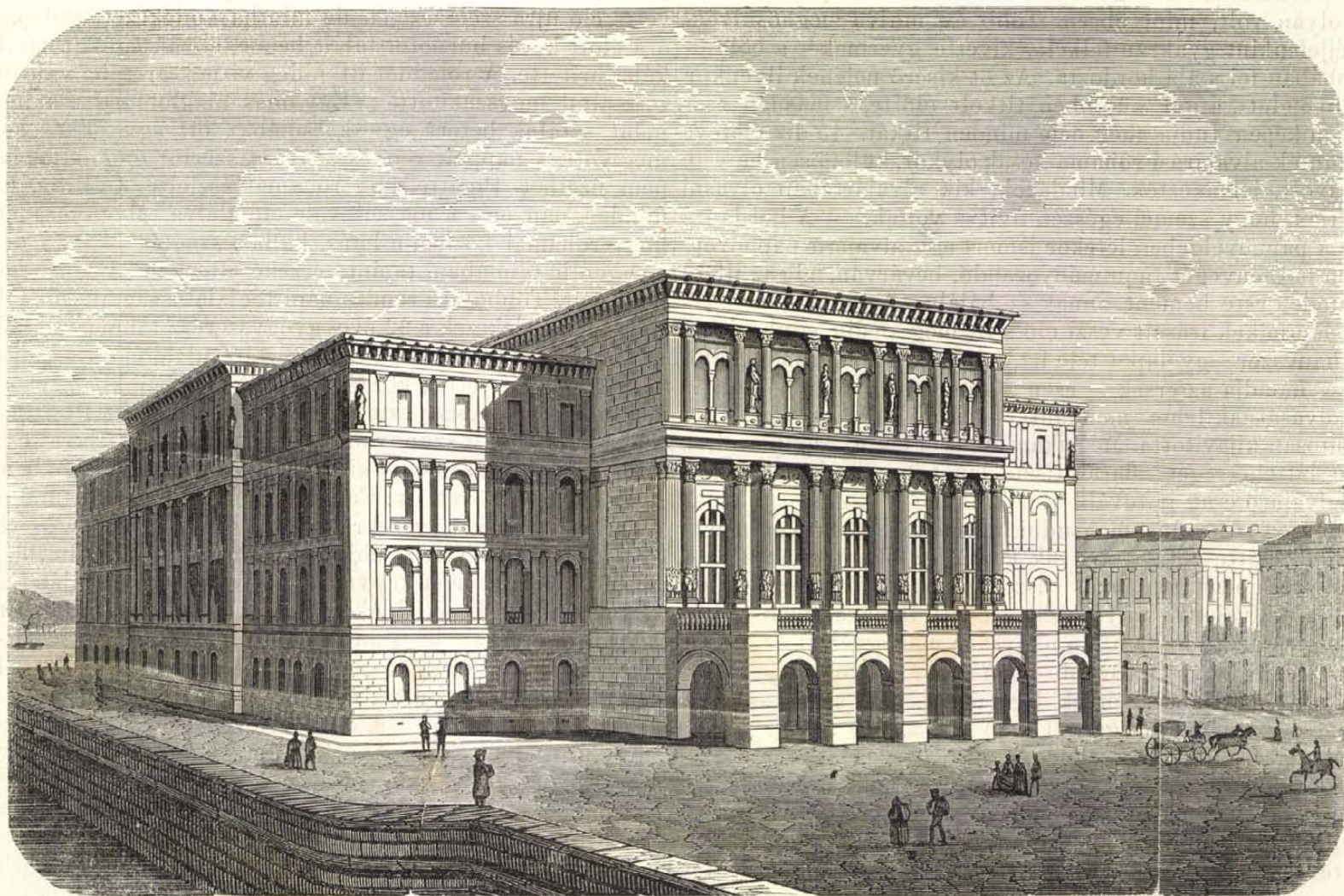
Időközben a beadott költségvetési tervek megbirálására egy

vezetői, intézői Ybl Miklós és Szkalnitzky Antal pesti derék építészaink lesznek.

Eddig így állanak a dolgok. Azon izgató eljárások és tüntető nyilatkozatok után, mik e tárgy körül napjainkban itt-ott, fájdalom, fölmerülnek — nem merjük állítani, hogy az építés előjátéka itt már be is volna fejezve.

De mi itt is bizunk a nemzet higgadtságában, melynek az utóbbi években annyi szép jelét jegyeztük fel; bizunk az ügyek élén álló férfiak tudományában s hazafias erélyében. Azon keserűséget igen természetesnek és indokoltnak találjuk, mely egy hosszú évek fáradságának gyümölcsét tanúsító s valódi kitüntetésre méltó, de viszonyainkat figyelembe nem vevő terv szerzőjének kebléből kitör és rokonérzelmű barátokat talál, — — de másrésről egy perczig sem kell felejtenie a magyar közönségnek azt sem, hogy az Akadémia építkezési ügye, a milyen nemes, áldozatkész indulatból fakadt, ugy soha nem válhatik pártkérdéssé, vagy épen nemzetiségi ügygyé — ez tisztán tudományos és művészeti s legfőképen finanziaális kérdés.

Ha magyar építészeti styl volna a vita tárgya, mindenki

A magyar akadémiai palota tervei : V. Stüler A. berlini építész terve.

pesti gyakorlati építészektől és szakférfiakból álló bizottmány lön kinevezve, melynek vizsgálata folytán a finanziaális nehézségek is kiderültek. Ferstel góth izlésű terve (a belső felszerelést ide nem számítva) csaknem 1½ millióba s a többiek mind külön-külön 1 millió 2—300,000 ftba kerülnének. S az Akadémia építési pénztára 5—600,000 ftról rendelkezhetik csak, melynek nagy része még be sincs fizetve!

A terveknek a viszonyokhoz alkalmazott módosítása tehát sürgető szükséggé vált s miután a csucsives német góth stylnek az építő bizottmányban s az alapszabályok szerint illetékes akadémiai igazgató tanácsban (sőt mondhatnók, a közvéleményben sem) nem akadtak pártolói, a renaissance stylü tervek készítői szólítottak fel a módosításra.

Ez megtörténvén, Stüler berlini építész terve találtatott az építő bizottság részéről, ugy belső elrendezés, mint külső csin tekintetében, az Akadémia céljaival, az Akadémia pénztári állapottal s a pesti Dunapart építészeti jellemével leegyezőbbnek. Ez lön tehát elfogadva, oly hozzáadással, hogy a terv távol lakó készítője lesz ugyan az építés főfelügyelője, de az építés közvetlen

tudná, melyik részre álljon. De, fájdalom, magyar építészeti styl még csak lesz, ha lesz — s most nálunk a körül forog tulajdonképen a kérdés : német (góth) vagy olasz izlésben épüljön-e a magyar Akadémia palotája?

A l v a j á r á s.

(Vége.)

Clauderus beszéli, hogy egy tanuló, ki latin fordításai gyakorlatait korán reggel szokta volt végezni, a midőn egy reggel szokott munkájához akart látni, azt nagy meglepetésére készen találta. Az ördög művének tartva, bejelenté az esetet a tanoda igazgatójának, ki öt ezután társai által figyelemmel kísérteté. Ezek azután látták, hogy néhány órai alvás után felkelt, dolgozó asztalához ült s elvégezte fordítmányát, ezután újra lefeküdt s reggelig aludt. — Wälner tanár Göttingában egyszer tanulókorában feladványul kapta: egy gondolatot két görög versben helyesen fejezni ki, melylyel két napig vesződött eredménytelenül. Egy este ily vesződések közben aludt el; — később felcsengette takaritonóját, gyertyát